

Leerlijn Handicapbeleving

Handleiding 'ik boek' fotoversie

Een handleiding voor scholen voor kinderen met een handicap met handvatten voor het stimuleren van een reële beleving van de handicap met nadruk op de mogelijkheden.

2006 - 2010

Werkgroep handicapbeleving

- Anja van der Meulen: Maatschappelijk werker Reade, locatie Mytyl-Tyltylschool Amsterdam
- Annelies Bannenberg: Revalidatie Psycholoog Reade, locatie de Noteboomschool Amsterdam en Mytyl-Tyltylschool Amsterdam
- Esther Niemans: School Psycholoog Mytyl-Tyltylschool Amsterdam
- Femke Soethoudt: Orthopedagoog Mytyl-Tyltylschool Amsterdam
- Irina Taekema: Interne Begeleider Mytyl-Tyltylschool Amsterdam

Inhoudsopgave

1. Handleiding 'Ik-boek' fotoversie	3
1.1. Doel.....	3
1.2. Lesopbouw.....	3
1.3 Bespreken van het thema.....	3
1.4 Groepen splitsen.....	4
1.5 Maken van foto's	4
1.6 Foto's op de computer zetten en printen.....	4
1.7 Opplakken van foto's	5
1.8 Opschrijven	5
1.9 Plastificeren?	5
1.10 Camera mee naar huis?	5
1.11 Gebruik 'Ik-boek' voor een MG-kind in de tijd	5
2. Basisdeel Fotoversie	6
Les 1: Ik	6
Les 2: Zo zie ik eruit.....	6
Les 3: Kleren.....	6
Les 4: Mijn kleren.....	7
Les 5: Dit kan ik goed	7
Les 6: Mijn klas.....	7
Les 7: Mijn lokaal	7
Les 8: Mijn therapie	8
Les 9: Gym.....	8
Les 10: Zwemmen	9
Les 11: Handvaardigheid.....	9
Les 12: Mensen op school.....	9
Les 13: Mijn vrienden	9
Les 14: Dit vind ik leuk	10
Les 15: Schoolplein	10
Les 16: Mijn muziek	10
3. Toevoegdeel Fotoversie	11
Les 1: Ik	11
Les 2: Mijn gezin	11
Les 3: Mijn familie.....	11
Les 4: Mijn kamer.....	11
Les 5: Dit kan ik goed	11
Les 6: Moeilijk	11
Les 7: Hulpmiddelen	12
Les 8: Mijn hulpmiddelen	12
Les 9: Dit kan ik zelf	12
Les 10: Dit vind ik leuk op school.....	12
Les 11: Dit vind ik leuk thuis	12
Les 12: Mijn club/sport.....	12
Les 13: Blij en boos	13
Les 14: Bang en verdrietig	13
Les 15: Mijn 'Ik-boek'	13

1. Handleiding 'Ik-boek' fotoversie

Het 'Ik-boek' is ontwikkeld binnen de leerlijn handicapbeleving. De fotoversie is geschreven voor kinderen in de MG-leerstroom op De Mytyl-Tyltylschool Amsterdam. Ook IBL-leerlingen of -groepen kunnen met dit boek aan de slag. Omdat foto's voor zich spreken, is taal minder belangrijk en kunnen kinderen van verschillende niveaus met dit boek werken.

Het 'Ik-boek' fotoversie bestaat uit twee delen, het basisdeel, wat in de middenbouw wordt behandeld en het toevoegdeel, wat in de bovenbouw wordt behandeld. Zo zal ieder kind in deze leerstroom ieder geval twee keer een periode met het 'Ik-boek' werken. Sommige kinderen of groepen zullen ook met de invulversie werken. Per kind en klas moet gekeken worden welke versie het best aansluit. In het VSO zal opnieuw de keuze gemaakt worden met welke versie het kind aan de slag gaat.

Het 'Ik-boek' fotoversie is goed te gebruiken door andere (Mytyl-Tyltyl)scholen om aan het ik-besef en handicapbeleving te werken.

1.1. Doel

Dit 'Ik-boek' heeft als doel het ik-besef te vergroten. Als kinderen meer besef hebben van wie ze zijn en wat ze kunnen, hebben ze meer invloed op de wereld om hen heen. Voor kinderen die gaan beseffen dat zij een handicap hebben, is het belangrijk dat zij ook weet hebben van hun sterke kanten. Zo krijgen zij een zo reëel en positief mogelijk beeld van zichzelf.

Ook kan dit 'Ik-boek' de mensen om het kind heen helpen om het kind beter te leren kennen. Aangezien sommige van deze kinderen niet goed kunnen vertellen wat ze leuk vinden en goed kunnen, kan het boek hen helpen om meer van zichzelf te laten zien.

Kinderen worden zich ook meer bewust van de andere kinderen en hoe die verschillend zijn van elkaar en zichzelf. Door telkens hetzelfde te fotograferen bij alle kinderen wordt het feit dat ieder kind anders is duidelijk.

1.2. Lesopbouw

Een les bestaat uit het bespreken van het thema en foto's maken **of** uit het bekijken van de gemaakte foto's, het bespreken van het thema, het opplakken van de foto's en het schrijven van tekst onder de foto's.

1.3 Bespreken van het thema

Door de bespreking van de thema's aan te passen, kan dit boek voor verschillende niveaus gebruikt worden. Voor kinderen met een zeer laag niveau gaat het om het bekijken van de foto's en het zichzelf gaan herkennen in verschillende situaties. Voor andere kinderen is het belangrijk om te gaan benoemen wat ze op de foto's zien.

Voor weer andere kinderen kan een gesprek op gang komen over wat er op de foto's staat. Bij alle niveaus is het de bedoeling dat het besef van 'wie ben ik' wordt vergroot.

De bespreekpunten zijn daarom allemaal optioneel. In een groep waarbij dit niet mogelijk is, houd je het bij foto's maken en eventueel benoemen wat er op de foto's staat. Kijk welke vragen aansluiten bij de belevingswereld van de kinderen en laat de andere vragen achterwege.

1.4 Groepen splitsen

Omdat in een klas de niveauverschillen groot kunnen zijn, is het te overwegen om de groep op te splitsen. Als een groep zo is samengesteld dat het gesprek beter op gang komt in een kleinere groep, kan je kijken welke leerlingen qua gespreksniveau, sociaal-emotioneel niveau, goed bij elkaar passen.

1.5 Maken van foto's

Alle klassen die werken met het 'Ik-boek' fotoversie moeten een eigen camera hebben.

In een groepsles kan je met de groep foto's gaan maken. Het verschilt per thema hoe handig dit is. Aan het begin is het leuk om samen naar elkaar te kijken en foto's van elkaar te maken. Later, bij therapie, kan je de foto's door de therapeut laten maken en de les laten bestaan uit het bespreken van de foto's.

Als het mogelijk is, kunnen kinderen zelf foto's maken. Je kan ook beslissen dat binnen het basisdeel de leerkracht de camera hanteert en bij het toevoegdeel de kinderen af en toe mogen fotograferen.

1.6 Foto's op de computer zetten en printen.

- Sluit de camera met een snoetje aan op de computer
- Zet hem op foto's weergeven en doe hem dan aan
- Dan start automatisch een programma
- Kies 'wizard scanner en camera'
- Dat programma start op
- Klik op 'volgende'
- Kies de foto's die je op de computer wil zetten
- Klik op 'volgende'
- Kies een naam voor deze foto's (bijvoorbeeld de titel van de les en de datum)
- Kies een map waar je het op wilt slaan (bijvoorbeeld mijn afbeeldingen)
- Klik op 'volgende'
- Kies de onderste optie, 'geen van beiden'
- Klik op 'volgende'
- Je kan nu op de map drukken om hem te bekijken
- Klik op voltooiën
- Gooi de foto's die nog op de camera staan of die je op de computer hebt gezet en niet gebruikt, meteen weg.

Het is handig om verschillende foto's tegelijk af te drukken op wat kleiner formaat, zo spaar je inkt en papier en passen ze op de pagina in het 'Ik-boek'.

Om de foto's af te drukken open je een foto (in de Windows-viewer voor afbeeldingen en faxen)

- Klik op afdrukken
- De wizard afbeeldingen afdrukken start
- Klik op 'volgende'
- Selecteer de afbeeldingen uit dezelfde map die je wilt afdrukken
- Klik op 'volgende'
- Kies een printer
- Klik op 'volgende'
- Kies een indeling, (bijvoorbeeld pasfotoafdrukken of afdrukken van 9x13 cm)
- Klik op 'volgende'
- De foto's worden afgedrukt
- Klik op voltooiën

1.7 Opplakken van foto's

Als klassenleiding kan je de foto's zelf uitknippen en opplakken, maar dit kunnen kinderen ook doen.

1.8 Opschrijven

In het 'Ik-boek' staat van tevoren zo min mogelijk tekst. De meeste kinderen die hiermee werken kunnen niet of niet goed lezen, dus dat zou hun eigen 'Ik-boek' minder eigen maken.

Wel is op iedere pagina onder het kader een stuk wit opengelaten. Hier kan tekst opgeschreven worden. Tips over wat er opgeschreven kan worden staat bij iedere les. Tekst is ter ondersteuning voor degene die het boek met het kind bekijkt.

Door bij de foto's te schrijven wat er op staat, gebruikt degene die met het kind het boek bekijkt de goede woorden. Ook kan erbij geschreven worden wat het kind heeft verteld tijdens de bespreking. Vraag of je dat op mag schrijven. Zorg ervoor dat het kind weet wat er staat.

1.9 Plastificeren?

Voor sommige kinderen kan het zinvol zijn als de pagina's van het 'Ik-boek' worden geplastificeerd zodat als het kind zelf in het 'Ik-boek' kijkt, de pagina's heel blijven.

1.10 Camera mee naar huis?

In het basisdeel staan alleen dingen die op school gefotografeerd kunnen worden.

In het toevoegdeel staan ook dingen van thuis, zoals familie, huis, clubs etc.

Deze foto's zullen de kinderen mee moeten nemen of zelf gaan fotograferen met een (wegwerp)camera die mee naar huis genomen kan worden. Hiervoor is het belangrijk dat goed met ouders wordt gecommuniceerd wat het 'Ik-boek' is, waar het voor is en waar de foto's belangrijk voor zijn.

1.11 Gebruik 'Ik-boek' voor een MG-kind in de tijd

- Onderbouw: geen 'Ik-boek'
- Middenbouw: basisdeel fotoversie. Mogelijk twee keer als dat zo uitkomt met klassensamenstelling. Niet ieder jaar aanbieden. Eventueel, als kind kan lezen en schrijven het basisdeel invulversie. Het is wel goed om met de hele klas hetzelfde te doen, zodat de leerling kan profiteren van de groep.
- Bovenbouw: toevoegdeel fotoversie. Niet ieder jaar aanbieden. Mogelijk twee keer. Eventueel, als kind kan lezen en schrijven het toevoegdeel invulversie. Het is wel goed om met de hele klas hetzelfde te doen, zodat de leerling kan profiteren van de groep.
- VSO: Opnieuw basisdeel en toevoegdeel fotoversie of invulversie. Voor MG is herhaling belangrijk en groei en verandering wordt zo zichtbaar. Het mooiste is als kinderen in de middenbouw en bovenbouw met de fotoversie werken en in het VSO met de invulversie verder gaan.

2. Basisdeel Fotoversie

Les 1: Ik

- Mappen uitdelen.

Pagina:

- 'ik ben ik' lezen

Pagina:

- 'ik'

Foto:

- Het gezicht van het kind
- Hier komt een foto van het gezicht van het kind. Als je de foto's hebt kan je die met de kinderen bekijken, uitknippen en opplakken. Anders ga je de foto's ter plekke maken. Eventueel met elkaar goed kijken of het haar goed zit, of het gezicht schoon is, of het kind lacht. Eventueel met een spiegel het kind zelf laten controleren en kijken voor de bespreking.

Bespreken:

- Hoe ziet iedereen eruit?
- Welke kleur haar heeft het kind?
- Hoe lang is het haar?
- Heeft het kind krullen?
- Welke kleur ogen? Welke kleur huid?
- Klopt de foto met hoe het kind eruit ziet?
- Wat is er mooi aan het kind?

Opschrijven: De naam van het kind onder de foto. Eventueel wat er uit de bespreking is gekomen.

Les 2: Zo zie ik eruit

Foto:

- En foto van het hele lijf van het kind.

Bespreken:

- welke kleur haar heeft het kind?
- Welke kleren heeft het kind?
- Hoe groot is het kind?
- Zit het kind in een rolstoel?
- Heeft het een looprek? Spalken? Helm?
- Wat is er mooi aan het kind?

Opschrijven: Eventueel wat er uit de bespreking is gekomen.

Les 3: Kleren

Foto:

- Geen

Bespreken:

- Welke kleren vind je leuk om te dragen?
- Wat vind je mooi?
- Mag je dat ook dragen?

- Wie kiest jouw kleren uit?
- Wat zit lekker?

Doen: Omcirkelen welke kleren je leuk vindt

Opschrijven: Wat ze missen op de pagina. Eventueel wat er uit de bespreking is gekomen,.

Doen: Eventueel zelf een pagina maken met kleding die ze leuk vinden door uit een tijdschrift te knippen en te plakken.

Les 4: Mijn kleren

Foto:

- Van de bovenkleding, de broek/rok en van de schoenen. Apart gefotografeerd.

Bespreken:

- Hoe heet het kledingstuk?
- Is het warm of koud?
- Vind je het leuk?
- Zit het lekker?
- Wie heeft het gekocht?

Opschrijven: Wat er uit de bespreking is gekomen.

Les 5: Dit kan ik goed

Foto:

- Fotografeer iets wat het kind goed kan, liefst terwijl het kind het doet. Denk aan computeren, zingen, papier ophalen, een bepaalde puzzel, hardlopen, rolstoelrijden, lachen etc.

Bespreken:

- Wat kan ieder kind goed. Kan een ander kind dat ook goed?
- Wat kan een kind goed in de klas, buiten, in de pauze, met vriend(inn)en, bij handvaardigheid, bij gym, in het zwembad etc.
- Kies daar de meest bijzondere dingen uit, die echt bij het kind passen.

Opschrijven: Wat het kind zo goed kan. Eventueel wat er uit de bespreking is gekomen. Dingen die het kind nog meer goed kan, maar die niet op de foto zijn gezet.

Les 6: Mijn klas

Foto:

- Klassenfoto, van alle leerlingen met klassenleiding. Eventueel gebruik je de bestaande klassenfoto.

Bespreken:

- Wie zitten er in deze klas. Hoeveel kinderen zijn het. Bij wie zat je vorig jaar?
- Wie staat er voor de klas? Bij wie zat je vorig jaar in de klas?
- Hoe oud ben je. Hoe oud zijn je klasgenoten?

Opschrijven: Namen van de kinderen en klassenleiding. Eventueel wat het kind heeft verteld.

Les 7: Mijn lokaal

Foto:

- Een foto van het kind dat ergens in het lokaal aan het werk is. Aan zijn of haar tafel, aan de grote tafel, in een bepaalde hoek waar het kind werkt, of verschillende foto's. Leuk is het als het een plek is waar het kind vaak werkt of speelt.

Bespreken:

- Wat doe je allemaal in de klas?
- Wat doe je aan deze tafel?
- Wat doe je in die hoek?
- Wat doe je als je achter de computer zit?

- Waar zit jij vaak?
- Waar zitten de andere kinderen vaak?

Opschrijven: Uitleg bij de foto. Eventueel wat het kind heeft verteld.

Les 8: Mijn therapie

Foto:

- Therapeut

Foto:

- Wat doet het kind bij therapie.
- Handig is om de camera tijdig mee te geven naar therapie zodat in deze les de foto's er al zijn en besproken kunnen worden.

Bespreken:

- Welke therapeuten heb je?
- Wat doe je bij therapie?
- Doe je hetzelfde als andere kinderen of iets anders?
- Waarom heb je therapie?
- Hoe vind je het om naar therapie te gaan?
- Wat vind je leuk bij therapie?
- Wat kan je goed?
- Wat vind je vervelend?
- Wat vind je moeilijk?
- Wat is logopedie, fysiotherapie, ergotherapie? Wat is het verschil?

Opschrijven: Welke therapie is het. Hoe heet de therapeut. Uitleg bij de foto, wat doet het kind. Eventueel wat het kind heeft verteld. Mijn therapie zit er twee keer in, een keer met de picto van praten (logo/psychologische begeleiding) en een keer met de picto van toestellen (fysiotherapie/ergotherapie). Gebruik per therapie die het kind heeft een blad. Als kinderen meer therapie hebben kan dit blad gekopieerd worden of uit de map van een kind dat minder therapie heeft gehaald worden. Er kunnen verschillende lessen van gemaakt worden. Zo mogelijk een les over logopedie en een les over fysiotherapie, eventueel nog een derde verzamel-les over ergotherapie, psychologische begeleiding of hydrotherapie (daar kan ook het zwem-blad voor gekopieerd worden).

Les 9: Gym

Foto:

- Dit is mijn gymjuf of -meester

Foto:

- Dit doe ik bij (senso)gym. Ga een keer mee naar de gymles en maak foto's. Vraag ook waar het kind vaker mee werkt en wat het leuk vindt, goed kan en of daar ook een foto van gemaakt kan worden.

Bespreken:

- Wie geeft gym?
- Wat doe je bij gym.
- Wat vind je leuk bij gym?
- Wat vind je lastig bij gym?

Opschrijven: Naam van de gymjuf of -meester. Uitleg bij de foto. Eventueel wat het kind heeft verteld.

Les 10: Zwemmen

Foto:

- Dit is mijn zwemjuf of –meester

Foto:

- Dit doe ik bij zwemmen/ hydrotherapie.
- Dit kan ik.

Let op:

- Houd het discreet, maak geen foto's van het omkleden of pubermeisjes in badpak boven water.

Bespreken:

- Wie geeft zwemles? Wat doe je bij zwemmen? Wat vind je van zwemmen?

Opschrijven: Naam van zwemjuf of –meester. Uitleg bij foto. Eventueel wat het kind heeft verteld.

Les 11: Handvaardigheid

Foto:

- Dit is mijn handvaardigheidjuf

Foto:

- Dit doe ik bij handvaardigheid.

Bespreken:

- Wat vind je leuk bij handvaardigheid?
- Wat kan je goed bij handvaardigheid?
- Waar heb je hulp bij nodig?
- Waar ben je trots op?

Opschrijven: Naam van handvaardigheidjuf. Uitleg bij foto. Eventueel wat het kind heeft verteld.

Les 12: Mensen op school

Foto:

- Wie is er nog belangrijk op school voor het kind. Denk aan ondersteunend begeleider, juf van vorig jaar, verpleegkundige, buschauffeur, assistent van de burens, een therapeut van vroeger, een moeder die soms komt helpen, een intern begeleider, een invaljuf etc.

Bespreken:

- Wie is er belangrijk voor jou op school?
- Wie ken je allemaal op school?
- Wie mist er in je boek?
- Wat doe je met die persoon?

Opschrijven: Wie is deze persoon. Waarom is deze persoon belangrijk voor het kind.

Les 13: Mijn vrienden

Foto:

- Een foto van het kind met zijn/ haar vrienden/vriendinnen.

Bespreken:

- Wie zijn je vrienden?
- Wat doe je met je vrienden?

Opschrijven: Namen van de vrienden. Eventueel namen van vrienden die niet op de foto staan. Eventueel wat het kind heeft verteld.

Les 14: Dit vind ik leuk

Foto:

- Fotografeer wat het kind leuk vindt om te doen, liefst terwijl het kind het doet.

Bespreken:

- Wat vind jij leuk?
- Wat vinden andere kinderen leuk?
- Vind jij dat ook leuk?
- Is er verschil met 'dit kan ik goed'?
- Mag je ook altijd doen wat je leuk vindt?
- Hoe vind je dat?

Opschrijven: Uitleg bij de foto. Eventueel wat het kind heeft verteld.

Les 15: Schoolplein

Foto:

- Dit doe ik op het schoolplein.

Bespreken:

- Wat doe jij op het schoolplein?
- Doe je dat altijd?
- Wat doen andere kinderen?
- Wat kan je goed op het schoolplein?
- Wat vind je leuk op het schoolplein?
- Met wie speel je graag op het schoolplein?

Opschrijven: Uitleg bij de foto. Eventueel wat het kind heeft verteld.

Les 16: Mijn muziek

Foto:

- Kind laat de cd zien, de dans, of een plaatje van de artiest van internet.

Bespreken:

- Wat vind jij leuke muziek.
- Vind je de muziek van de anderen ook leuk?
- Eventueel laten horen of het lied(je) zingen.

Opschrijven: welke muziek het kind leuk vindt.

3. Toevoegdeel Fotoversie

Les 1: Ik

Foto: het gezicht van het kind

Bespreken: Hoe zie je er uit? Zie je er nu anders uit dan een paar jaar geleden?

Wat is er veranderd? Hoeveel jaar ben je nu? Wat vind je mooi aan jezelf?

Opschrijven: Naam en leeftijd. Eventueel wat het kind heeft verteld

Les 2: Mijn gezin

Foto: van de gezinsleden.

Wie wonen er allemaal in jouw huis? (mee laten nemen of zelf laten maken).

Bespreken: wat zijn deze mensen van jou; vader, moeder, broer, zus etc...

Heeft iedereen al deze familieleden? Wat doe je met deze mensen?

Opschrijven: Namen en wat de relatie is.

Les 3: Mijn familie

Foto: Van familieleden buiten het gezin die belangrijk voor het kind zijn. Oom, tante, opa, oma, nichtje etc.

Bespreken: Wat zijn deze mensen van jou? Waarom zijn ze belangrijk? Waar wonen ze?

Opschrijven: Namen, relatie. Eventueel wat het kind heeft verteld.

Les 4: Mijn kamer

Foto: Van de kamer van het kind.

Bespreken: Is jouw kamer van jou alleen? Wat staat er allemaal in je kamer? Hoe kan je zien dat het jouw kamer is? Waar woon je? Heb je speciale dingen, aanpassingen in je kamer vanwege je handicap?

Opschrijven: Eventueel wat het kind heeft verteld.

Les 5: Dit kan ik goed

Foto: Fotografeer iets wat het kind goed kan, liefst terwijl het kind het doet. Denk aan computeren, zingen, papier ophalen, een bepaalde puzzel, hardlopen, rolstoelrijden, lachen etc.

Bespreken: Wat kan ieder kind goed. Kan een ander kind dat ook goed? Wat kan een kind goed in de klas, buiten, in de pauze, met vriendinnen, bij handvaardigheid, bij gym, in het zwembad etc.

Kies daar de meest bijzondere dingen uit, die echt bij het kind passen, om een foto van te maken. Is er iets veranderd sinds de vorige keer dat je dit blad maakte? Kan je nog steeds goed wat je toen goed kon? Kan je nu iets wat je toen niet kon?

Opschrijven: Wat het kind zo goed kan. Eventueel wat er uit de bespreking is gekomen. Dingen die het kind nog meer goed kan, maar niet op de foto zijn gezet.

Les 6: Moeilijk

Foto: Van iets wat het kind moeilijk vindt of niet kan, liefst terwijl het het probeert te doen. Eventueel met een moeilijk gezicht erbij.

Bespreken: Wat vind jij moeilijk? Wat is jouw handicap? Wat vind je moeilijk door je handicap? (denk aan lopen, lezen, voetballen, praten etc.) Wat kan je niet? Wat ben je wel aan het oefenen, maar lukt niet zo goed? Wat kan je wél goed? (kijk eventueel samen terug in het basisdeel). Hoe vind je het dat je dat moeilijk vindt? Kan je het leren?

Opschrijven: Uitleg bij de foto. Eventueel wat het kind heeft verteld.

Les 7: Hulpmiddelen

Doen: Omcirkel de hulpmiddelen die je wel eens gebruikt. Vul in welke je nog meer gebruikt (volgende keer zet je ze op de foto).

Bespreken: Hoe heet het hulpmiddel? Waarvoor gebruik je het hulpmiddel? Wie gebruikt het nog meer? Hoe vind je het om dat hulpmiddel te gebruiken. Ziet het er leuk uit?

Opschrijven: Welke hulpmiddelen gebruik je nog meer? Eventueel wat het kind heeft verteld.

Les 8: Mijn hulpmiddelen

Foto: Zo zien mijn hulpmiddelen eruit. Eventueel terwijl het kind ze gebruikt.

Bespreken: Hoe heet het hulpmiddel? Waarvoor gebruik je het hulpmiddel? Hoe vind je het om te gebruiken? Wat zou je eraan willen veranderen?

Let op: Kinderen kunnen het niet prettig vinden dat een hulpmiddel wordt gefotografeerd. Laat het kind aangeven hoe het op de foto mag en als het het niet wil, fotografeer je het niet.

Opschrijven: Eventueel de naam van het hulpmiddel. Eventueel wat het kind heeft verteld.

Les 9: Dit kan ik zelf

Foto: Dit kan ik helemaal zelf. Een foto van het kind terwijl hij/zij het doet.

Bespreken: Wat kan ik allemaal zelf. Kunnen anderen iets bedenken wat dat kind helemaal zelf kan? Wat kan jij wat een ander niet kan? Kan een ander iets wat jij niet kan?

Opschrijven: Uitleg bij de foto. Eventueel wat het kind heeft verteld.

Les 10: Dit vind ik leuk op school

Foto: Foto maken van wat het kind leuk vindt om te doen op school. Liefst terwijl het kind het doet.

Bespreken: Wat vind jij leuk op school? Vind jij dat wat de ander leuk vindt ook leuk? Wat zie jij dat de ander leuk vindt? Klopt dat?

Opschrijven: Uitleg bij de foto. Eventueel wat het kind heeft verteld.

Les 11: Dit vind ik leuk thuis

Foto: Foto laten maken van wat het kind leuk vindt om te doen thuis. Kind kan het zelf fotograferen als het de camera meeneemt. Kind kan ook eventueel op school laten zien wat het thuis leuk vindt en het dan op school fotograferen (bijv. tv kijken, fietsen etc.).

Bespreken: Wat vind jij leuk om te doen thuis? Vinden anderen dat ook leuk om thuis te doen? Kan je dat op school ook doen? Zou je iets anders willen doen thuis? Kan dat? Wat vind je van wat de andere kinderen thuis doen?

Opschrijven: Uitleg bij de foto. Eventueel wat het kind heeft verteld.

Les 12: Mijn club/sport

Foto: Als het kind op een club of sport zit, kan daar een foto van meegenomen of gemaakt worden. Als het kind niet op een club of sport zit, kan het aangeven welke sport hij of zij leuk vindt en die eventueel op school fotograferen.

Bespreken: Op welke club zit je? Hoe vind je dat? Wie zitten daar nog meer op? Is het speciaal voor kinderen met een handicap? Hoe ga je daar naar toe? Welke sport(en) vind je leuk? Zou je op een (andere) club of sport willen? Wat dan?

Opschrijven: Uitleg bij de foto. Eventueel wat het kind heeft verteld.

Les 13: Blij en boos

Foto: Een foto van het gezicht bij deze emoties. Eventueel van het hele lichaam.

Bespreken: Hoe zie je eruit als je blij bent? Hoe zie je eruit als je boos bent? Wanneer ben je blij? Wanneer ben je boos? Waar voel je dat in je lijf? Wat doe je als je blij/boos bent? Wat denk je dan? Hoe reageren andere mensen als jij blij of boos bent? Ben je wel eens blij vanwege je handicap? Ben je wel eens boos vanwege je handicap?

Opschrijven: Eventueel wat het kind heeft gezegd.

Les 14: Bang en verdrietig

Foto: Een foto van het gezicht bij deze emoties. Eventueel van het hele lichaam.

Bespreken: Hoe zie je eruit als je bang bent? Hoe zie je eruit als je verdrietig bent? Wanneer ben je bang? Waarvoor ben je bang? Wanneer ben je verdrietig? Ben je wel eens bang vanwege je handicap? Ben je wel eens verdrietig vanwege je handicap? Waar voel je dat in je lijf? Wat doe je dan? Wat denk je dan? Hoe reageren andere mensen als je bang/ verdrietig bent? Wat kan je doen als iemand anders bang/ verdrietig is?

Opschrijven: eventueel wat het kind heeft gezegd.

Les 15: Mijn 'Ik-boek'

Foto: Van het kind met het boek

Doen: omcirkelen wat het kind van het boek vindt

Bespreken: Wat vind je van je boek? Aan wie wil je het laten zien? Zijn er dingen veranderd?

Opschrijven: Eventueel wat het kind heeft verteld.